

Ion Dur

**Critica
judecății de gust**

Cuprins

| | |
|---|------------|
| Pre-texte | 9 |
| Notificare | 11 |
| Publicistica unui <i>zorbagiu</i> balcanic..... | 15 |
| Livingul biografiei | 15 |
| Stat autoritar <i>versus</i> stat democrat..... | 45 |
| Bărnăuțiu și Ardealul politic..... | 66 |
| Refuzul de a fi ucenicul lui Nae Ionescu | 70 |
| Polemica necordială cu Mihai Ralea..... | 76 |
| Manufactura jurnalului intim | 89 |
| Anatomia României helvetizate | 96 |
| Reportaje politice și sociologice | 116 |
| Critica puterii de judecată | 120 |
| De la perfectul simplu la perfectul (des)compus | 136 |
| Lecturi și interpretări | 145 |
| Filosofia pentadică: ruptură și continuitate | 145 |
| Kierkegaard – un <i>personaj conceptual-tragic</i> între estetică și teologie..... | 168 |
| Încercare în filosofia imanentă a culturii tradiționale | 181 |
| (Re)citindu-l pe Nichifor Crainic..... | 189 |
| Hermeneutica unor aporii culturale | 200 |
| Pentru o filosofie antiopresivă | 210 |
| Spovedania unui poet neînvinș. „ <i>La ce bun poezi în vremuri sărace?!</i> ” | 220 |
| Realism psihologic..... | 229 |
| Proză identitară | 234 |

| | |
|---|-----|
| Un altfel de discurs despre corp și comunicare | 248 |
| Reflecții <i>eretice</i> despre <i>starea civilă</i> și <i>puterea</i> relațiilor publice..... | 265 |
| Două reflecții despre omul de presă | 282 |
| Fenomenologia artei și a experienței estetice | 289 |
| Recuperări. Conform cu originalul | 300 |
| Ciorne de jurnal domestic. Zilele după Iov | 305 |
| Abstract..... | 335 |

Contents

| | |
|--|------------|
| Prefatory Note..... | 9 |
| Notification..... | 11 |
| The Journalistic Exploits of a <i>Balkan Zorba</i>..... | 15 |
| The Living Room of Biography..... | 15 |
| Authoritarian State <i>vs</i> Democratic State | 45 |
| Bărnuțiu and Political Transylvania | 66 |
| The Refusal to Be Nae Ionescu's Apprentice..... | 70 |
| Uncordial Polemics against M. Ralea | 77 |
| The Manufacture of the Personal Writing Diary | 89 |
| The Anatomy of Switzerland-like Federalized Romania | 116 |
| Critique of the Power of Judgment..... | 120 |
| From the Romanian Simple Perfect Tense to (De) Compound Perfect Tense | 136 |
| Readings and Interpretations..... | 145 |
| The Pentadic Philosophy – Break-off and Continuity | 145 |
| Kierkegaard – a Conceptual and Tragic Character..... | 168 |
| An Attempt at the Traditional Culture's Immanent Philosophy..... | 181 |
| (Re)reading Nichifor Crainic's Works | 189 |
| The Hermeneutics of Several Cultural Aporias | 200 |
| In Support of an Antioppressive Philosophy | 210 |
| The Confession of an Unvanquished Poet..... | 220 |
| Psychological Realism | 229 |
| Identificatory Prose..... | 234 |
| A Different Kind of Discourse on Body and Communication | 248 |

| | |
|---|-----|
| Heretical Reflections on the Civil Status and the Power of Public Relations..... | 265 |
| Two Reflections on the Journalistic Man | 282 |
| The Phenomenology of Art and Aesthetic Experience | 289 |
| Restitutions. According to the Original..... | 300 |
| Diary Brouillons. One's Life according to Job..... | 305 |
| Abstract..... | 335 |

Notificare

Ne întoarcem mereu, invariabil, la importanța pe care o are instanța criticii adevărate într-o cultură. În exercițiul său, criticul autentic are la-ndemîna două modalități complementare de a se apropia de o operă: *judicata de valoare (soft)* și *judicata de gust (hard)*.

Dictonul filosofiei scolastice *De gustibus et coloribus non disputandum*, ca să-l reproducem integral, se cere interpretat puțin mai nuanțat. Fiziologic vorbind, în raport cu mîncărurile, culorile sau mirosurile, adevărul aforistic sau metaforic rămîne pe mai departe valabil. Este ceea ce A. Lalande în vocabularul său filosofic numea *temperament estetic*, o instanță instabilă și relativă, gust în care și Voltaire constata „un discernămînt prompt, deopotrivă cu acela al limbii și cerului gurii și care, întocmai ca acesta din urmă, previne reflecțiunea” (v. *Dicționar filosofic*).

Pentru bunurile artistice, însă, gusturile, spune Luc Ferry (vezi *Homo aestheticus*), „se discută (*deși nu se dispută*)”. O atare accepțiune face posibilă ghidarea gustului după criterii stabile, fixe, după cum facilitează și distingerea fără dubii a *bunului* gust de *prostul* gust.

Să precizăm și altfel lucrurile, chiar dacă nu spunem ceva inedit. Criticul specializat construiește raționamente în care *judicata de valoare* întemeiată pe *criterii axiologice* este nucleul ei fundamental. Dar el ajunge la luminișul unei atare structuri raționale plecînd de la *doxa* (*dokein*, a părea;

Respect pentru oameni și cărți

excludem încărcătura religioasă a termenului), de la stratul *părerilor* și al *preferinței* (Vianu) sale asupra acelei opere, o atitudine estetică marcat *subiectivă*, dacă e vorba de gustul artistic.

Aici este momentul când criticul, mai cu seamă cel cu experiență estetică și cu *autoritate*, avansează, desigur cu un anumit risc, *intuiții* care, mai devreme sau mai târziu, vor fi confirmate sau nu de silogismele *criticii facultății de judecare*, cum ar zice Kant. Iar prin comportamentul său estetic, criticul poate să atingă sau nu *conceptul*, cum pretindea și Noica de la adevărata critică. Dacă ajunge în acest pisc, avem de-a face cu un critic autentic, dacă nu – acesta rămîne un *critic astru*. Efectele în receptare nu sunt greu de prevăzut pentru ambele ipostaze.

Kantian vorbind, judecata noastră estetică sau exercițiul hermeneutic se sprijină deci, prioritar, pe solul solid al *judecății de gust*, una *sintetizatoare* și al cărei „factor determinant *nu poate fi decît subiectiv*” (Kant, *Critica facultății de judecare*). Valabilitatea unui atare mod de receptare va fi însă justificată prin *judecata de valoare* (în care este încapsulată cea de gust) și fără să eludăm din economia discursului critic exigențele impuse de spiritul timpului (*Saeculum*).

Critica judecății de gust ratifică axiologic varii texte printr-o serie de *lecturi* și *interpretări*. O primă parte este consacrată istoriei presei românești interbelice, mai exact lui Petre Pandrea, un personaj cu totul insolit, care se manifestă în gazetărie ca un fel de *zorbăgiu balcanic*. Ne-a interesat astfel ce se petrece în *livingul* biografiei sale, o dimensiune a unei personalități sublimate în zeci și sute de pagini de jurnal.

Nu am ocolit, dimpotrivă, nici *afinitățile (s)elective* în raport cu autori importanți din interbelicul românesc. Două

dintre acestea ni s-au părut esențiale. Mai întâi relația sa cu Nae Ionescu, numit de critică pe bună dreptate *Profesorul*, spirit care avea să-i înrîurească destinul în anii de liceu, dar, credem, și după aceea. După o fugară recunoaștere a meritelor acestui dascăl și orator, Pandrea minimalizează însă influența asupra sa și, finalmente, refuză să se considere un ucenic naeionescian. Mai mult, cu o aroganță abia stăpînită și de pe soclul juristului de excepție, își etalează ascensiunea asupra, chipurile, diletantismului manifestat de profesorul său în materie de drept.

Nu puteam eluda raporturile lui Pandrea, să le numim livrești, cu un alt intelectual al vremii, și anume cu Mihai Ralea, cu care întreține o *polemică necordială* pe varii teme socio-politice și juridice.

O analiză ceva mai detaliată am făcut lucrării *Helvetizarea României*, unde Pandrea scrie de toate: și filosofie politică, și sociologie politică, și filosofia dreptului, după cum se încearcă și în judecări asupra mentalității omului politic interbelic și a românului de rînd. În acest din urmă sens, un discurs aparte îl are asupra *omului oltean*, situat cumva între *perfectul simplu* și *perfectul (des)compus*.

În partea a doua din *Critica judecării de gust*, excursul nostru critic de justificare valorică a fost pliat și pe cărți de filosofie, de sociologie, de proză sau de poezie, chiar de științe ale comunicării, ale unor autori tineri care promet mult sau ale unor personalități aflate la zenitul creației lor. În acest din urmă sens, îl amintesc pe gînditorul Alexandru Surdu, care, prin ceea ce el numește *filosofie pentadică* (din care au apărut pînă acum vreo trei volume), vrea și poate să se situeze într-un raport de *ruptură / continuitate* cu metafizica lui C. Noica, preluînd astfel ca Discipol ștafeta din mîna Maestrului.